

Gelibolu Yöresinde Ziyaret Fenomeni

İskender OYMAK

ABSTRACT

Places of visit that have Religious attribute have carried out important function from past to now in the geography that Turkish society have been lived. This cultural inheritance for illness, needs and the impossibilities that have been faced in the human life usually come to the fore as a values. There are twelve holy places to wish and visit in the trouble outside of the holy rock and cave in Gelibolu. In these places, it is being sacrificed and prayed and some people vow flags and written expression request and glued the stones on the wall. We can tell some aims of the visit of the religious places: to have owner of child, to have chance of marriage, to win a examination. In our research-area that is being accepting holy places, there are the tombs and graves of the tariqat-members besides tombs of martyrs and their graves.

Keyword: Tomb, places of visit, holy places, Graves sacrifice, victim.

Türklerin yaşadığı coğrafyalarda atalar kültü ve yer-su inanışları çerçevesinde gelişen ziyaret fenomeni önem arz eder. Bu çalışmada, kutsalın "atalar kültü", "yer" "su" vb. inanışlar ile bağlantılı olarak gelişen kutsal mekan anlayışını Gelibolu örneğinde inceleyeceğiz. Bu çerçevede kutsal, kutsal mekan ve ziyaret kavramları ile ilgili bilgi verilecektir. İlkel ve ilahi hemen hemen bütün dinlerde kutsal, merkezi bir öneme sahiptir. Kutsal kelimesi Türkçe'de; güçlü dini saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsi, mukaddes; tapılacak veya yolunda can verilecek derecede sevilen mukaddes; bozulmaması, dokunulmaması, karşı çıkılmaması gereken, üstüne titrenilen... tanrısal olan gibi anlamlara gelir¹. Kutsallık ise; özü itibarıyla gizemli ve tabiatüstü güç ile olan teması sebebiyle bir kısım eşyaya, bazı insanlara, hayvanlara, yerlere... atfedilen üstünlük anlamında kullanılır².

Gerçekten kutsal mekanlar, mevcut kozmik ortamdan bir yeri ayırma veya özelleşmelerini farklı kılma etkisine sahip bir kutsalın tezahürünü gerektirir³. Kutsal olarak

* **Yrd. Doç. Dr.**, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Öğretim Üyesi

1 Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, Ankara 1988, II, 939

2 Ahmet Güç, "Dinlerde Kutsal ve Kutsallık Anlayışı" **Dinler Tarihi Araştırmaları- I** (Sempozyum 08-09 Kasım , 1996,) Ankara 1998, 340

3 Bu konuda Yakub'un başından geçen bir olay örnek verilebilir. Yakub, Harran'a doğru giderken bir yerde gecelemiş ve o yerin taşlarından birini başının altına koyup yatmasından sonra gördüğü rüyada; o yer üzerine bir merdiven dikilmiş olduğunu ve meleklerin Tanrının makamına inip çıktıklarını ve Rabbi görür. Uyandıığında da burasını göklerin kapısı olarak belirtir. Sonrasında da Yakub, başı altına koymuş olduğu taşı alıp onu direk olarak diker ve tepesine zeytin yağı döküp, yerin adını da Beyt-el (Allah'ın evi) koyar

nitelendirilen mekanlarda çoğu zaman Tanrının zuhuru da gerekmez. Bazen bir işaretle, o mekanın kutsallaşmasında yeterli olur⁴. Örneğin; maddi veya manevi sıkıntısı olan bir insanın herhangi bir mekanda tennefüs ettiği hava, içtiği su veya bir ağacın altında bir süre yatarak rahatlama ve sıkıntılarında kurtulması, o mekanın kutsallığına delalet eden işaretlerden bazılarını oluşturur. Söz konusu emareler bununla sınırlı kalmaz. Türkiye’de bir çok yerde su kaynakları, ağaç, taş ve tepe gibi unsurlar çeşitli şekillerde bazı hastalıkların tedavisinde veya çaresizlik durumlarında ümit kapısı olarak ilgi görür⁵. Aynı şekilde veli, şehit, dede vb kişilerin de insanlara, yol gösterdikleri, tedavi ettikleri, sıkıntıları giderdikleri, dilekleri kabul ettikleri ifade edilir. Göklerin kapısı çoğu zaman tanrı ile irtibatlı olan melek ve insanların inip çıktığı yerler olarak tasavvur edilir. Durum böyle olduğuna göre yer yüzünde bulunan tapınaklar, tanrısal alem ile bir iletişim aracı olarak kabul ve ilgi görmeye devam eder. Hatta bazen yaşayan insanlardan ermiş olarak kabul görenler, çevresindeki insanlara işlerinde ve sıkıntılarında manevi rehberlik yaptıklarından, vefatları sonrasında da kendileri ile ilgili anlatılan menkıbelerin motivasyonu, ile mezarlarına gidilerek, sıkıntılar için yardım talep edilir.

Kutsal kabul edilen varlıklar çoğu zaman, bizim dünyamıza ait olmayan bir gerçek olarak, dünyamızın ayrılmaz parçası olan nesnelere içinde açığa çıkarlar. Tezahürlerinden dolayı kültür konusu olan nesnelere artık sadece ne taş ne de ağaçtır, onlar varlıklarında kutsal açığa çıkarılırlar. Bu sebeple tarihte insanlar, kutsalın içinde veya kutsallaştırılmış nesnelere yakınında yaşama isteğini sergilemişler⁶. Günümüzde de kutsala yakın veya kutsal ile beraber yaşama arzusu bir çok insanda mevcuttur. Çünkü kutsalın yoğun olarak hissedildiği yerlerde insanlar için daha çok güven söz konusu olur. Bundan dolayı kutsal mekanın az olduğu yörelerde yaşayan insanlar, yaşadıkları coğrafyanın önemini artırmak ve kendilerinin de kutsala yakın olduklarını göstermek amacıyla, yeni kutsal mekanları vücuda getirmek için büyük çaba içerisine girerler. Gelibolu yöresinde de bu çabaları gözlemek mümkündür. Türbe ve mezarlara sürekli bakım yapılmak suretiyle insanların ilgisinin de arttığını söyleyebiliriz. Bu durumu, Gelibolu da çeşitli zamanlarda gözlemledim. Söz konusu mekanlara olan temayülün bir başka sebebi de, insanlarda mevcut olan arzunun yoğunluğundur. Doğal olarak insan her ortamda dua eder ancak kutsiyet atfedilen özel mekanlara yönelme çoğu zaman ihtiyacın aciliyeti ve öneminden kaynaklanır.

(**Tekvin, 28/ 10-19**). Daha sonra bu mekanda Yakup, sıkıntılarında kurtulmak için tanrıya adak adayarak, dilek ve istekte bulunur ve bunların gerçekleşmesi halinde burada gördüğü varlığın kendisinin Rabbi, ve oraya diktiği taşın da Allah’ın evi olacağını belirtir (**Tekvin, 20-22**). Tevrat’ın bu ayetlerinde, bir taş ve ona bağlı olarak görülen rüya üzerine, bir mekanın nasıl kutsiyet kazandığı ortaya konulmaktadır.

4 Mircea Eliade, **Kutsal ve Dindışı**, (Çev. M. Ali Kılıçbay), Ankara 1991, 7.

5 Bu konuda geniş bilgi için bkz: Hikmet Tanyu, **Türklerde Taşla İlgili İnançlar**, Ankara 1987, 108-180; Ünver Günay- Harun Güngör- Şaban Kuzgun vd., **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri**, Kayseri 1996, 78-82; A. Yaşar Ocak, **Alevi Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri**, İstanbul 2000, 115-140; İskender Oymak, **Malatya ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret yerleri**, Malatya 2002, 93-126.

6 Eliade, IX-XI.

Anadolu'da kutsal mekanlara gitme davranışı ziyaret kavramı ile ifade edilir. Türkçe'de birini veya bir yeri görmeye gitmek, gezmek anlamına gelen ziyaret kelimesi⁷ Arapça'da da aynı anlamı içerir. Arapça'da aynı kökten gelen "zevr" sözcüğü ise hem ziyaret etmek hem de ziyaret eden manalarında kullanılır. Bu ikinci manada "zair" sözü daha yaygındır. Zuvar ve mezar kelimeleri de bir kimseyi görmeye gitme manasını ifade etmekle birlikte, Türkçe'de kabir karşılığında kullanılır. Ziyaret kelimesi terim olarak, ibret almak için kabirleri, sevap kazanmak için de mübarek yerleri, akrabaları ve hastaları görmeyi ifade eder⁸.

Araştırma konumuzu oluşturan ziyaret fenomeni, olağan kabir ziyaretlerinden oldukça farklıdır. Söz konusu olan ziyaret; yatır, türbe, tekke, dede mezarı, ziyaret gibi çeşitli isimler ile anılan ve çoğunlukla veli, evliya, eren, ermiş, şeyh, dede, baba, şehit gibi türlü isim ve sıfatlar verilerek manevi güç ve meziyetlerine inanılan kişilerin yattıkları kabul edilen yerlere belli hacet, dilek ve isteklerle yapılan ziyaretler ve bu alanda oluşmuş bulunan inanç ve uygulamaları içerir⁹. İnsanların kutsiyet atfettileri varlıklar çoğu zaman, tanrıyı veya tanrısal güçleri kendilerinde barındıran ve tanrıya yaklaşırın unsurlar olarak düşünülür. Aşağıda, ziyaret yerleri olarak ifade edilen Türbe, mezar ve mekanlar hakkında bilgi vereceğiz

1- Hallacı Mansur

Hallacı Mansur türbesi, Gelibolu merkez Yazıcızade mahallesinde, fenere giden yol kavşağında Hamzakoy'a ve Çanakkale Boğazına hakim bir noktada bulunur. Önceleri bakımsız olan türbe, 1971 yılında onarılarak mevcut duruma getirilmiştir (:1). Türbenin bir denizciye ait olduğu ihtimali vardır¹⁰. Türbenin içinde bulunan iki mezardan biri Hallacı Mansur'a, diğerinin de Halacı Mansur'un eşi veya Lalasına ait olduğuna inanılır. Aslında bu türbenin Hallacı Mansur'a ait olmadığı söylenebilir. Kaynaklarda Hallacı Mansur'un Bağdat'ta öldürüldükten sonra cesedinin yakıldığı belirtilir. Esas türbesi Bağdat'ta olmakla beraber, Musul ve Laliş gibi yerlerde de türbeleri mevcuttur¹¹. Ayrıca Hallac'ın Anadolu coğrafyasına geldiği ile ilgili herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. Nitekim Evliya Çelebi Seyahatnamesinde ve daha sonra yazılan eserlerde Gelibolu'daki ziyaretgahlar arasında bu türbeden bahsedilmemiştir.

Hallacı Mansur türbesi, kesme taşlardan yapılmış kubbe örtülü, kare mekanlı olup, Osmanlı dönemi mimari özelliklerini taşır. Türbe duvarlarında iki büyük pencere bulunduğu için aydınlıktır. Giriş kapısının sol tarafında 1,5 metre kadar yükseklikte bulunan yer, ziyaretçiler tarafından mum bırakmak için kullanılır. Türbe, geniş bir alana sahip olup bahçesinde bir çok meyvesiz ağaç ve oturmak için banklar mevcuttur. Bahçenin çevresi taş duvar ile çevrilidir.

Hallacı Mansur türbesinin giriş kapısının kenarlarında çeşitli dilekleri ifade eden yazılar bulunur. Bu yazıların üzeri sık sık boyanarak kapatıldığı halde yeni dilek yazı-

7 Türkçe Sözlük, II, 1676.

8 M.Yaşar Kandemir, "Ziyaret" İslam Ansiklopedisi, MEB, İstanbul 1993, XIII, 620.

9 Günay- H. Güngör vd., 10.

10 Bkz: Mehmet İrdesel, Gelibolu ve Yöresi Tarihi, Gelibolu 1994, 100.

11 Louis Massignon, "Hallac" İ.A., M.E.B., İstanbul 1993, VII, 168-169.

ları ile kısa sürede tekrar doldurulduğu türbedar bayan tarafından ifade edildi. Dilek ifade eden yazılardan bazıları: "Allah'ım sen ailemizdeki huzuru sağla, istediğim mesleği edineyim, hayırlısı ile polis olayım" "Allah'ım ben inşallah hakim olurum, bir maaşla buraya gelirim." "Allah'ım hayırlısı ile bir de kız çocuğumun olmasını dilerim" "Allah'ım ağabeyim ÖSS sınavını kazansın, Fizik mühendisliğini" "Sevdiğimle yollarımız aynı olsun sen bizi ayırma" "Allah'ım bana ve babama hayırlı kısmet ver, bolluk, bereket ve iş nasip eyle Amin 13.08. 2000" "Allah'ım onunla yolumu birleştir" şeklindedir

Yukarıda belirttiğimiz dilek yazılarından anlaşıldığı üzere Hallacı Mansur türbesi çeşitli dilekler için ziyaret edilen önemli bir mekandır. Ziyaret esnasında bu mekanda ziyaretçiler, iki rekat namaz kılar, kırk Yasin okur, giriş kapısının kenarlarına dilek ifade eden yazılar yazarlar, getirdikleri dilek taşlarını yapıştırırlar ve az da olsa mum yakıp bırakırlar. Dilekler arasında çocuk sahibi olma isteği birinci plandadır. Çocuğu olmayan kadınlar, türbedarın yönlendirdiği şekilde, bu türbeden renkli bir tespih alıp evlerine götürürler ve her gün sabah namazından yarım saat önce kalkarak abdest alıp iki rekat namaz kılarlar ve akabinde 21 besmele, 7 fatiha okur, sonra da; "tespihi aldığım zatın yüzü suyu hürmetine Allah'ım senden evlat istiyorum, bana evlat yüzü göster" diye iki ay süreli, hamile kalıncaya kadar duasını sürdürür. Eğer hamile kalırsa o türbeden aldığı tespih ile beraber bir başka renkli tespih de alarak iki tespih getirip bu mekana bırakır. Türbedar kadın¹², bu iş için siyah tespih kullanılmadığını belirtti.

Ziyaretçiler tarafından bu mekana, kurban olarak küçük baş hayvan adanır ve dilekleri gerçekleştiğinde burada kesip dağıtırlar. Ziyaretin en sık olduğu günler Perşembe ve Cuma'dır. Bu günlerin dışında hafta sonu ziyaretçisi çoktur. Özellikle Hac mevsimi ve Ramazan ayında bu mekanlara çok yoğun ziyaretçi gelir. Bu bölgede bulunan il, ilçe ve köylerden Hacca gidecek kişiler, gitmeden önce mutlaka bu mekanı ve diğer türbeleri ziyaret ederek kurbanlar kesip mevlit okuturlar. Öyle ki bu tarihte ilçedeki ziyaret mekanları adeta bayram yeri konumuna gelir.

Türbenin bakımını üstlenen Gülden Kılıç; 17 yıl öncesinde türbenin bakımsız ve kilitli olduğunu, ancak çeşitli zamanlarda rüyasında bu zatı gördüğünü ve bunun üzerine türbenin hizmetini üstlendiğini söyledi. Türbedar gördüğü rüyayı şöyle anlattı "1984 yılında bir gece rüyamda türbenin bulunduğu mekanda türbeyi ziyarete gelen kişilerin iki koyun kestiklerini gördüm, daha sonra bu etler pişirildi, dağıtıldı, bu sırada daha önce de birkaç kez rüyamda gördüğüm zat bana "gel, gel kızım" diye seslendi. Ben de ertesi gün gidip yetkililerden anahtar alarak türbeyi ve çevresini tertemiz yaptım. Ertesi gün İzmir'den bir ailenin iki kurban ile türbeye geldiğini ve burada kurbanları kesip dağıttıklarına şahit olduğum".

Türbedar, Hallacı Mansur Türbesini ziyarete gelen kişilerin dileklerinin gerçekleştiği konusunda şöyle bir örnek anlattı: Bir kaç yıl önce İstanbul'dan gelen bir aile, yıllardır çocuklarının olmadığını bu sebeple türbeyi ziyarete geldiklerini söylemişler. Sonrasında türbeyi ziyaret ediyorlar ve buradan bir tespih alıp gidiyorlar. Bu ziyaretlerinden 2 yıl sonra, kadın ve eşi dokuz aylık bebekleri ile türbeyi ziyarete gelmiş,

12 Bu mekanın türbedarı olan Gülden Kılıç, 1955 Gelibolu doğumludur. Okur yazar olan bayan bu görevinin yanı sıra işitme engelliler okulunda çalışmaktadır ve kendisine türbe hizmetinde annesi yardımcı olmaktadır. Mülakat tarihi, Ağustos 2000.

burada kurbanını kesiş, dağıtmışlar ve götürdükleri tespih ile beraber bir renkli-tespih daha türbeye bırakıp gitmişler. Türbedar, bu ailenin daha sonra da sık sık ziyarette geldiklerini anlattı.

Bu türbede ziyaretçilerin yaptıkları bir uygulama da Hallacı Mansur'un mezarına taş yapıştırma. Ziyaretçilerin bu türbede dileklerinin kabul olup olmayacağını öğrenmeleri noktasında yaptıkları bir davranış olarak taş yapıştırma, Türk kültüründeki taş kültünün izlerini gösterir. Türbedar Gülden Kılıç; bir Cuma günü, üç genç kızın türbeyi ziyarete geldiklerini, dua ve dilekte bulduklarını ve mezarın üstündeki örtünün baş tarafını kaldırarak ellerinde bulunan birer küçük düz taş, Hallac'ın mezar taşına sürdüklerini ve taşların miknats gibi yapıştığını ve kendisinin de hayret ettiğini söyledi. Daha sonraki bir zamanda, bu genç kızlar, türbeyi tekrar ziyarete gelmişler ve dileklerinin gerçekleştiğini ifade etmişler.

Hallacı Mansur için şöyle bir menkıbe de anlatılır: Hallacı Mansur, türbenin yan tarafında bulunan askeri birlikten, sık sık uykusuz kalan askerlerin nöbetlerini devralarak onları dinlendirmiş. O gece bir asker yine iki üç gece uykusuz kalmış, bunun üzerine o zat, yerinden kalkmış ve uykusuz olan nöbetteki askerin yanına gitmiş, ona "sen yorgunsun git biraz uyu ben senin yerine durayım deyip" onu göndermiş, daha sonra komutan kontrol sırasında nöbetçi askeri o noktada göremeyince araştırmış, askerin yatağında uyuduğunu tespit etmiş. Ancak nöbet yerinde duran silahı komutan almak istemiş, fakat asker nöbet yerine gelmeden silahı yerinden kimse kaldırmamış, yani bu zat o asker gelinceye kadar tüfeği kimseye vermemiş, asker kendisi gelince tüfeğini alabilmiş. Bu duruma komutan da şahit olmuş. Komutanın bunu çevreye anlatması üzerine türbenin önemi daha da artmış.

Yaşlı bir bayan tarafından anlatılan bir başka menkıbede¹³; türbenin yan tarafında bulunan birlikte askerlik yapan erlerin, geceleri bu türbeden askerlerin ortaya çıktığını gördükleri ve türbenin çevresinde dolaşırken çevredeki ağaçların onlara eğilerek selam verdikleri, daha sonra da askerlerin Bayraklı Baba türbesine doğru gidip orada kayboldukları anlatılır.

2- Bayraklı Baba

Bayraklı Baba'nın tarihi kişiliği ile ilgili olarak bilgi bulunmamakla beraber bazı menkıbeler bu konuda bize ışık tutmaktadır. Bir menkıbeye göre; asıl adı Karaca Bey olan Bayraklı Baba, Osmanlı ordusunda bayraktarlık yapmış, emiş bir zattır. Türk tarihinde Karaca Bey adını taşıyan komutanlar bulunmaktadır. Ancak bu kişilerin Bayraklı Baba ile bir ilgisinin bulunup bulunmadığı bilinmemektedir. Bayraklı Baba'nın yaşadığı yıllara denk gelen bir Karaca Bey, Yıldırım Beyazıt'ın büyük oğlu Emir Süleyman'ın yanında bulunmuş bir komutan, ya da devlet adamıdır. Ama bu zat zevkine ve eğlencesine düşkünlüğü ile tanındığı için bayraklı Babanın özellikleri ile bağdaşmamaktadır. Halkın Bayraklı Baba olarak isimlendirdiği Karaca Bey yiğitliği ve dürüstlüğü ile tanınmış bir askerdir¹⁴.

13 Belkiye Akşit, 1926 doğumludur, Gelibolu'da ikamet etmektedir ve okur yazar değildir.

Mülakat tarihi, Ağustos 2000.

14 İrdesel, 95.

Bir başka menkıbeye göre; Karaca Bey, Osmanlı ordusunda bayraktarlık yapmış ve savaşta şehit düşmüştür. Şöyle ki; bir savaşta Karaca Bey'in elinde sancağı ile beraber çevresi düşman tarafından sarılmış ve pek çok arkadaşı şehit düşmüş. Karaca Bey ya şehit düşecek ya da tutsak olacaktır. Her iki durumda da sancağı düşman eline düşecektir. Karaca Bey, ordusunun namusu sayılan ve kendisine emanet edilen sancağı ölümü pahasına da olsa verecek bir kişi değildir. O anda aklına gelen bir fikir üzerine sancağı hançeri ile küçük küçük parçalara böler ve bunları olağanüstü bir gayretle yutar, sonra da tek çıkar yolun şehitlik olduğunu düşünerek "ya Allah" deyip, düşmanın üstüne saldırır. Doğal olarak tek başına bir şey yapması zordur ve vurularak yere düşer ancak ölmez kısa bir süre sonra durum Türk askerlerinin lehine döner ve Karaca Bey ağır yaralı olarak arkadaşları tarafından kurtarılır ve hayatta kalır. Tekrar arkadaşlarının yanına birliğine dönünce komutanı ve arkadaşları sancağı ne yaptığını sorarlar. O da durumu komutanlarına ve arkadaşlarına anlatır. Ancak herkes kendisine kuşku ile bakar. Bunun üzerine Karacabey kuşku için karnını hançeri ile yararak sancak parçalarını kana bulanmış şekilde dışarı çıkarır ve orada vefat eder. Bu esnada son sözleri "Vatan sağ olsun, benim mezarımda hiçbir zaman Türk bayrağı eksik etmeyin, sonsuza dek mezarımın başında dalgalansın" olur.

Diğer bir rivayette: Bayraklı Baba'nın M. 1410 yılında Osmanlı donanmasında bayraktarlık yaptığı ve bir defasında Bizans donanması ile Marmara da yapılan savaşta üstün başarılar sergilediği ve yaralandığı daha sonra Gelibolu'ya çekilen donanmada şehit olduğu ve gömüldüğü anlatılır¹⁵.

Bayraklı Baba türbesi, Gelibolu ilçe merkezinde, Fener meydanı girişinde, Astsubay gazinosunun bitişiğinden inen beton basamaklardan oluşan dar bir yolun altındadır. Hamzakoyu ile karşı karşıya düşen bu türbe, küçük bir bahçede yer almaktadır. Bayraklı Baba'nın mezarının yanında ayrıca iki mezar bulunmaktadır. Bu mezarların Bayraklı Baba'nın askerleri olduğu ve onunla birlikte burada şehit düştükleri halk tarafından anlatılır. Mezarların kenarları ve üstü demir çitler ile çevrili ve dört tarafı adeta binlerce Türk bayrağı ile süslenmiş durumdadır. Bayraklı Baba'ya adanan bayraklar her boydan bez ve kağıt türdendir. Gerçekten bayraklar, uygulandırı bir manzara sergilemektedir. Çetin Çetinel isminde bir vatandaş tarafından 04. 05. 1997 tarihinde mezarlar ve çevreleri mermerden yaptırılmıştır. Ayrıca türbenin dışında da bir mezar bulunur.

Ziyaretçisi çok olan bu türbe, çeşitli bölgelerden gelen dilek sahipleri tarafından haftanın her günü yoğun olarak ziyaret edilir. Yatır, adak sahiplerinin ilgisini çektiği için, Gelibolu Postanesi mektup ile dilek sunmak isteyenlere de hizmet yolunu açmıştır. Dilek sahiplerinin mektupla gönderdikleri ve Bayraklı Baba'ya adadığı bayraklar postane görevlileri tarafından götürülüp gönderenin dileği olarak türbeye asıldığı gibi Gelibolu P.T.T.'sinin belirlediği hesap numarasına belli bir para yatıran vatandaşlar adına da adaklar, görevliler tarafından gerçekleştirilir. Ancak isteği gerçekleştiren kişilerin, mutlaka yatırı ziyarete geldiği türbe görevlisi tarafından belirtilir¹⁶.

15 İrdesel, 95-97.

16 Munise Battal, 1930 Gelibolu doğumludur. Okur yazar değildir. Bayan, yıllardan beri bu türbenin türbedarlığını yaptığını, şimdi yaşlandığı için türbeye gerektiği bakımı yapamadığından 35 yaşlarındaki oğlundan yardım gördüğünü, hatta gelemediği zaman oğlunun

Ziyarete gelen kişi öncelikle getirdiği veya orada türbeye bakan kişiden satın aldığı değişik boydan Türk bayrağını adak olarak demir korkulukların bir tarafına sıkıştırır veya iğne ile tutturur. Ziyaretçiler mezarların kenarlarında mutlaka namaz kılarlar ve akabinde de mezarın yanında dolabın içinde bulunan Türkçe veya Arapça yasin okuyarak dilek ve isteklerini dile getirirler. Türbedar kadın, gelen ziyaretçilerden abdestli olmayanların abdest almalarını ve sonrasında “döndüm kıbleye, uydum Ku’ran’a dedikten sonra dileğini tutarak namaza durmasını ve iki rekât namaz kılmalarını” söylüyor. Daha sonra da Yasin okumalarının iyi olacağını belirtiyor. Dilek sahipleri, her türlü istekleri için bu türbeye gelmekle beraber, ziyaretçilerin çoğunluğunu, kismetinin açılmasını isteyen gençler ve çocuğu olmayan kadınlar oluşturur. Zaten ziyaretçilerin türbenin çevresindeki demir parmaklıklara astıkları kağıt parçaları veya bez parçalarından yapılmış bebek ve beşiklerden bunu görmek mümkündür. Yine dilek ifade eden yazıları burada görmek mümkün, ancak yazı yazılacak yer az olduğu için bazıları dileklerini kağıtlara yazarak parmaklıkların arasına sıkıştırırlar. Mezarın üzerine havlu veya çeşitli renklerde örtü getirip örten kişiler de vardır. Dilekleri gerçekleşen kimseler mutlaka gelip bayrak asarlar. Zaman zaman bu türbede küçük baş havanların kurban edildiğini, özellikle hac mevsimi ve Ramazan ayında kurban fiilinin yaygın olduğunu türbedar Munise battal ifade etti.

3- Yazıcızade Mehmet Efendi

Yazıcıoğlu Mehmet Efendi türbesi, Gelibolu'nun en önemli yatırıdır. Bu zat, Ahmedi Bican ile kardeş olduğu için Yazıcızade kardeşler olarak da ifade edilirler. Mehmed Efendinin türbesi, Hamzakoy'a giden Keşan caddesi üzerinde yolun sol tarafındadır. Burası eski bir mezarlık ve dergahdır. Türbe, bu zatın kendi adıyla anılan mahallede ve yine adıyla isimlendirilen eski bir mezarlık olan mevkiide bulunan caminin güney kısmındadır. Türbenin bulunduğu mekana caminin dışından geçiş vardır ve türbenin içi sergili değildir. Çünkü türbenin üstü tamamen açık olup çevre duvarları üç metre kadar yükseklikte ve demir parmaklıklı pencereleri bulunmaktadır. Mezar kitabesinde “Bismillahir-Rahmanir-Rahim Fa'lem ennehu La ilahe illallah” yazılıdır. Mehmedi Bican'ın türbesinin Sultan Abdülmecit tarafından onarıldığı kapısında bulunan “Ziver gelip bir ehli dil söylendi bu tarihi tam yaptı Yazıcızadenin türbesini şahı cihan...” yazıdan anlaşılır. Türbe üzerinde bulunan ifadelerden burasının mescit olmadığı ve türbeye dahil edildiği, daha sonra mescit haline getirildiği anlaşılmaktadır¹⁷.

Türbenin yanında bulunan cami aslında Yazıcızade Mehmet efendinin dergahı olup önce mescide, çok sonraları da camiye dönüştürülmüştür¹⁸. Zaten caminin konumu da bunu gösterir. Caminin ana kapısı doğu istikametindedir ve cami için mihrap sonradan yapılmış ve batı yönünde bir kapı ilave edilmiştir. Cami ve 1987 de tamamlanan minarenin konumu kible istikametinde değildir. Ancak Cami görevlisinin de ifadesine göre 1995 yılında bu hata fark edilmiş, caminin içindeki mihrabın

burayı açtığını ve hizmeti yürüttüğünü ifade etti. Mülakat tarihi, Ağustos 2000. Gerçekten bu türbe bir işletme gibi gelir getirmektedir. Ziyaretçilerin bıraktığı paraların dışında bayrak satışı da orada yapılmaktadır.

17 Çelebioğlu, **Muhammediye**, I, 40-42; İrdesel, 89.

18 Çelebioğlu, **Muhammediye**, I, 41-42.

yönü düzeltilmiştir. Hatta türbede yatan zat olan Mehmet Efendi'nin mezarının konumu da kibleye uygun değil, yaklaşık 45 derece kibleye ters konumdadır.

Yazıcızade kardeşler olarak halk arasında şöhret bulan Ahmedî Bican ve Mehmedî Bican'ın doğum yeri kesin olarak bilinmemekle beraber, XV. Yüzyılda yaşamış (öl:H. 857/1451) alim ve mutasavvıf kişiler oldukları ifade edilir. Mehmedî Bican'ın Ankara'dan gelip Gelibolu'ya yerleştiği yönünde bir görüş var ise de, Gelibolu'dan Ankara'ya gittiği ve oradan tekrar buraya gelip yerleştiği görüşü daha ağırlıklıdır. Ayrıca Mehmed Efendinin Malkara da doğduğu, bilahare babası ile Gelibolu'ya gelip yerleştiği ve buradan İran ve Maverâünnehr'e gidip Haydar Hafi ve Zeynel Arap gibi zatlardan, daha sonra da manevi feyzi, Hacı Bayram Veli'den aldığı belirtilir. Gelibolu'ya nereden geldiği bilinmeyen Yazıcı kardeşler ve babaları Yazıcı Salih Efendi burada vefat etmişlerdir. Yazıcızade kardeşler, Gelibolu'da bir çok eser kaleme almışlar. Babaları Salih efendi, oğullarının yetişmesiyle bizzat ilgilenmiş ve onların ilk hocası olmuştur. İki kardeşin ilme duydukları ilgi de, babalarının büyük etkisi olmuştur. Mehmet efendinin çok iyi Arapça ve Farsça bilmesi onun iyi bir eğitim aldığını gösterir¹⁹. Ayrıca Gelibolu merkezde mezarı bulunan Zeynel Arap'ın da iki kardeşin yetişmesinde etkili olduğu ve onlara hocalık yaptığı kendileri tarafından ifade edilir²⁰.

Yine bir rivayette Yazıcızade kardeşlerin Hacı Bayram Veli'ye intisap ettikleri ve ondan feyiz aldıkları belirtilir. Buna göre: Hacı Bayram Veli, Edirne de bulunan II. Sultan Murat Han'ın ziyaretine giderken ve ziyaretten dönüşte şöhretlerini duyduğu Yazıcıoğlu kardeşleri Gelibolu'da ziyaret eder, onlarla tanışır. Yazıcıoğlu kardeşler Hacı Bayram Veliye hayran kalıp beğenirler. O da onları Ankara'ya davet eder. Yazıcıoğlu kardeşler de Ankara'ya giderek Hacı Bayram Veli Hazretlerinin müridi olurlar. Nitekim Mehmedî Bican, "Muhammediye" adlı eserinde şeyhinden "Cihanın kutbu mahî Hacı Bayram, Cihanın şeyhi Şahî Hacı Bayram" diye övgü ile bahseder²¹.

Bu türbeye günümüzde her türlü dilek için gelen ziyaretçiler olmakla beraber, özellikle çocuğu olmayan kadınlar, kısmetinin açılmasını isteyen kişiler, çocuğu askere gidenler çocuklarının sağ salım dönmesi arzusuyla ziyarete gelip dilek, dua ve adakta bulunurlar. İlçede yağmur duası çoğunlukla bu ziyaretgah da yapılır. Ayrıca Hacılar, yolculuğa çıkmadan önce bu mekanı ziyarete gelirler. Çanakkale'ye bağlı Lapseki ilçesi ve Çardak beldesinde oturan kimselerin, Hac dönüşlerinde bu caminin avlusunda kurban kestikleri ve mevlit okuttukları belirtilir. Bu mekana Edirne, Tekirdağ, Balıkesir, Çanakkale ve bağlı ilçelerden çokça ziyaretçi gelir. Aslında Gelibolu'nun geçiş yolu üzerinde olması bu kutsal mekanların önemini artırmaktadır.

Yazıcızade Mehmet Efendi türbesinin yanında camiye dönüştürülen mescidin ana giriş sol tarafında, duvarın kenarında derin bir su kuyusu bulunur. Kuyunun ağız mermeri andıran bir taş ile çevrilidir ve tunç bir kapak ile örtülüdür. Ziyaretçiler bu

19 Ramazan Eren, **Ahmed Cahidi Efendi**, İstanbul 1984, 48; İrdesel, 88; Amil Çelebioğlu, **Muhammediye**, İstanbul 1996, I, 17-120; Muhammediye'ye Müslümanların verdiği önem için bkz: Hatice Kelpetin Arpağuş, **Osmanlı Halkının Geleneksel İslam Anlayışı ve Kaynakları**, İstanbul 2001, 24-28.

20 Amil Çelebioğlu, **Muhammediye**, İstanbul 1996, II, 603, beyit: 8974; A. Çelebioğlu, **Muhammediye**, I, 19; İrdesel, 88.

21 Geniş bilgi için bkz: Çelebioğlu, **Muhammediye**, I, 21-23; Evliya Çelebi, **Seyahatname**, (nşr: Mümin Çevik) Ankara 1984, V-VI, 222.

kuyunun kapağını kaldırıp yukarıdan kuyunun içine doğru belli bir süre bakarak dilek tutarlar. Kuyunun 50 metre derinlikte olduğu, bunun 25 metresinde su olduğu ifade edildi. Bu kuyuyu, yöre halkı niyet kuyusu olarak isimlendirmektedir. Dileği olup da bu kuyuya gelenlerden, kalbi temiz olan ve dileği gerçekleşecek kişilerin hiçbir korkuya kapılmadan bir süre dileklerini tutarak bu suya bakabildikleri, kalbi temiz olmayan ve dileği geçikleşmeyeceklerin ise bir süre bu suya bakmasıyla, suyun adeta yukarıya doğru kabardığı ve onu ürküttüğü anlatılır²². Bu suya bakan kişi için, kuyu çok derin olduğundan, su yukarıdan yansıyan ışık ile adeta bir nokta olarak görünmektedir. İnsan bir süre baktığında, hipnoz olacak şekilde o noktanın kendisinin üzerine doğru büyüyerek geldiğini hissediyor. Yani burada gerçekleşen şey sadece psikolojik bir durumdur. Ben bu durumu bizzat müşahade ettim. Türbenin yakınında ikamet eden Zeki Keskin; eskiden bu kuyunun makarası ve kovasının bulunduğunu, dilek sahiplerinden özellikle çocuğu olmayan kadınlara bu suyun içirilmesi ile dileklerinin gerçekleştiğine inandıklarını anlattı. Ayrıca yöre halkı arasında, doğum sonrasında sütü olmayan kadınlara bu su'dan içirildiği taktirde sütünün bolladığı yönünde bir inancın yaygın olduğunu ifade etti. Yine dilek için kuyuya eskiden para atıldığını, bu sebeple sık sık kuyuyu temizlemek zorunda kaldıklarını, ancak son zamanlarda bu uygulamanın azaldığını belirtti.

Yazıcızade Mehmet Efendi ile ilgili bazı menkıbeler anlatılır. Bunlardan bir tanesi hiç balık yemedim hikayesidir. Menkıbede; Yazıcızade Kitab-ı Muhammediye'yi tamamladığında, zamanın şeyhülislamına onaylatmak üzere bir kurye ile İstanbul'a gönderir. Kuryeye, yola çıkmadan önce mühürlü bir kağıt verir. Ve der ki, "bu kağıdı koynuna sok, kitabı verdiğinde eğer Şeyhülislam, ben ya da kitap hakkında söz edecek olursa hemen bu kağıdı ona ver". Kurye Şeyhülislama varınca, Şeyhülislam: "Gelibolu bir sahil şehridir. Balığa çok itibar eder. Çok balık yiyen kişinin aklı noksan olur" der. Bunun üzerine kurye hemen koynundaki kağıdı şeyhülislama verir. Şeyhülislam kağıdı alır ve mührünü açıp kağıdı okur. İçinde "vallahı balık yemedim" diye yazdığını görür. Şeyhülislam, Yazıcızade'nin onun aklından geçecekleri bilmesi karşısında şaşırır, keramet sahibi olduğuna inanır ve kitabını saygı ile onaylar²³.

4- Ahmedî Bican

Yazıcızade Salih Efendini küçük oğlu olan Ahmedî Bican XV. Yüzyılın ilk yarısında Malkara'dan Gelibolu'ya ailesi ile gelip yerleştiği, burada yaşadığı ve 1455 veya 1465 yılında vefat ettiği belirtilir. Ancak Mehmedî Bican hakkında bilgi verirken belirttiğimiz gibi, Yazıcızade kardeşlerin buraya nereden geldiğini tartışmalıdır. Yazıcızade kardeşlerin, Hacı Bayram'ın müridi olarak züht içinde yaşadıkları ve Ahmet zayıf olduğu için Bican lakabının kendisi için kullanıldığı belirtilir²⁴. Ancak Evliya Çelebi, Katip Selahattin oğlu Şeyh Ahmet Bican olarak ifade etmekte ve Mehmedî

22 Zeki Keskin, 1936 Gelibolu doğumludur. Okur yazardır. Kendisi, çocukluğundan beri türbeye çok yakın mesafede ikamet etmektedir. Mülakat tarihi, Ağustos 2000.

23 İrdesel, 90; Eren, 51-52.

24 Amil Çelebioğlu, Kemal Eraslan, "Yazıcı-Oğlu" **İslam Ansiklopedisi, M. E. B.**, İstanbul 1993, XII, 363-364; "Ahmed Bican" **İ.A., M.E.B.**, İstanbul 1993, I, 181-182; Ahmed Bican'ın hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz: Amil Çelebioğlu, "Ahmed Bican" **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 1989, II, 49-51.

Bican'ın yanında mezarının olması ile beraber Sofya'da da bir mezarlıkta bu zata ait bir başka mezarın varlığından bahseder²⁵. Ahmed Bican Gelibolu'da bir çok eser kaleme almıştır. Bu eserlerinden Envaru'l Aşikin'i Gelibolu'da tamamladığı ifade edilir²⁶.

Bu zatın mezarı; Yazıcızade mezarlığı içinde, fener meydanına giden yol ile Keşan caddesi arasında, abisinin mezarına 100 metre kadar mesafede Keşan caddesinin sağ tarafında yol kenarında bulunur. Mezarın üstünde eskiden büyük bir yapı varken daha sonra yıktırılmış, halihazırda çevresi demirlerle çevrili olup üstü kafes şeklinde demir parmaklıklar ile örülüdür. Mezarın yakınında Yazıcızade çeşmesi ve mezarın hemen yanında bu zata ait olduğu belirtilen, çevresi yeşile boyalı bir su kuyusu bulunur. Ziyaretçiler tarafından dilek maksadıyla kullanılan kuyunun suyu da şifa maksadıyla kullanılır. Bu kuyu, Ahmedî Bican'ın kuyusu olarak isimlendirilir. Yaşlı bir kişi, eskiden sık sık bu kuyuyu temizlediklerinde dilek maksadıyla kuyuya atılan çokça demir para çıkardıklarını anlattı. Yine bazen mezarın kenarında ve üstünde bebek, beşik, ev şekilleri, dilek ifade eden yazılı kağıtları toplayıp attığını anlattı²⁷. Saim Uçar, bu mekanın ikinci dünya savaşı yıllarına kadar tamamen evliya mezarlığı olduğunu, o dönemde (1942 yılında) yol ve çevre düzenlemesi amacıyla mezarların çoğunun buradan şehit mezarlığına nakledildiğini, bir kısmının ise Ahmedî Bican'ın mezarının yanındaki mekana gömüldüğünü belirtti. Hatta bu mezarların kaldırılması aşamasında uzun süre dozerlerin çalıştırılmadığını, birkaç kez arza yaptığı ve çalışanların korktukları ancak sonuçta bu mezarların yerinin değiştirildiği ve buna vesile olan yöneticinin bir süre sonra İzmir'e gittiği ve orada felç olup öldüğünü ifade etti.

Bu ziyaretgah genellikle, çocukları olmayan bayanlar, kısmetlerinin açılmasını isteyen genç kızlar ve ev sahibi olmak isteyen kişiler tarafından ziyaret edilir. Ziyaretçiler tarafından ziyaret esnasında mum yakılmakta ve çaput bağlanmaktadır. Ayrıca dileklerin yazılı olduğu kağıtlar veya bez gibi şeylerden yapılan bebekler mezarın kenarına bırakılmaktadır. Mezarın yanına takunya ve süpürge bırakılmakta ve ayak kısmında bulunan taş kaseye su konulmaktadır. Özellikle Ramazan ayı boyunca ve Hac mevsiminde bu mekanın ziyaretçisi oldukça fazladır. Diğer günlerde de ziyaretçi eksik olmaz.

5- Şerbetçi Baba

Şerbetçi Babanın tarihi kişiliği bilinmemekle beraber kendisi; Kalender Baba gibi Gelibolu'nun fethi sırasında Gazi Süleyman paşanın yanında savaşmış bir derviş olarak bilinir. Tarihte dervişlerin ordu ile beraber savaşlara katılması hem moral ve hem de uğur sayıldığından sık sık görülen bir durumdur. Şerbetçi Baba türbesi eski Yazıcızade mezarlığının içinde ve Yazıcızade Mehmet Efendinin türbe ve camisinin batı kısmında aynı mekan içinde yer alır. Türbe; kare mekanlı olmakla beraber kubbe çokgen olup Osmanlı dönemi mimari özelliklerini taşır. Ancak Türbenin hemen yakınında evi ve ayakkabı tamir dükkanı bulunan Zeki keskin, birkaç yıl öncesine kadar bu türbede sanduka bulunmadığını söyledi. Zaten mevcut sandukanın yakın zamanda yapıldığı belli olmaktadır. Hatta Alman harbinin son yıllarında türbenin

25 Evliya Çelebi, V-VI, 222.

26 Geniş bilgi için bkz: Çelebioğlu, **Muhammediye**, I, 25-27.

27 Saim Uçar, 1932 Gelibolu doğumlu, okur-yazardır. Bu şahıs, Ahmedî Bican'ın mezarının bakımını ile ilgilenmektedir. Mezarların nakledildiği dönemde 11 yaşında bir çocuk olarak gelişmelere şahit olduğunu ifade etti. Mülakat tarihi, Ağustos 2000.

yakınında hapisane olduğunu ve bu yapının da hapisane olarak azılı mahkumlar için kullanıldığına şahit olduğunu ifade etti. Türbenin bekçisi ve kitabesi yoktur. Türbenin içinde büyük bir mezar bulunmakta ve üzeri halı ve seccade örtülüdür. Yerler de halı kaplı olup ziyaretçiler tarafından çokça tespih ve yazma bırakılmıştır. Halk arasında anlatılan menkıbeye göre; Şerbetçi Baba, bu dergahında gelen geçen insanlara küpünden sürekli şerbet dağıtmakla meşgul olmuş ve şerbeti hiç bitmemiştir.

Bu ziyaret mekanına çocuğu olmayan kadınlar daha çok gelirler. Ayrıca iş, imtihan kazanma, sevdiğine kavuşma arzusunda olan kişiler ziyaret ederler. Türbenin kuzey-doğu kesimindeki pencerenin alt tarafında betona gömülü büyük bir küp bulunmaktadır. Halk arasında bu küp, Şerbetçi Babanın şerbet dağıttığı küpü olarak ifade edilir. Bu küpe dilek maksadıyla para atılır. Ziyaretçiler tarafından türbenin duvarlarına dilek maksadıyla taş yapıştırılır ve yazı yazılır. Ayrıca ziyaretçiler bu türbede İki rekât namaz kılarlar, seccade, yazma gibi nesnelere de bırakırlar. Mum izleri az da olsa mevcuttur. Dileği gerçekleşen bazı ziyaretçiler bu mekanda kurban kesip çevreye dağıtırlar.

6. Zeynel Arap

Zeynel Arap türbesi, Gelibolu ilçe merkezinde, Fransız mezarlığının biraz ilerisinde, Boğaziçi sitesinin arkasında bir apartmanın giriş kapısının yanındadır. Türbe sadece mezardan ibaret olup üstü demir bir kafes ile örtülü ve ön tarafı yaklaşık 2 metre yükseklikte bir duvarla kaplıdır ve yanında büyük bir ağaç bulunmaktadır. Osmanlıca kitabe; "kutbul arifin Yazıcızade Efendi hazretlerinin türbesi H: 1319" yazılı iken, 1980 tarihinde yazılan Türkçe kısmında ölüm tarihi H: 1150 (M: 1730) belirtilmektedir. Zeynel Arap, Arapça ve Farsça'yı çok iyi bilen bir din adamı olarak bilinir. Kendisi Gelibolu'da yaşamış ve Yazıcızade kardeşlere hocalık yapmıştır. Bunu Yazıcızade Mehmet Efendi, Zeynel Arap'ın kendilerine hocalık yaptığını Muhammediye adlı eserinde "Hem üstadım Zeynel Araptı

kim içi dışı ilim ile edepti." diye yazmaktadır²⁸ :

Mezar. kitabesinde de Yazıcızade kardeşlerin hocası olarak belirtilir.

Zeynel Arap ermiş ve alim bir kişi olarak bilinir ve mezarı halk tarafından her çeşit sıkıntı ve dilek için ziyaret edilir. Ziyaret esnasında dua edilerek dilek tutulur, Yasin, hatim ve koç kurbanı adakları yapılır.

7- Emir Ali Baba

Emir Ali Baba türbesi, Hamzakoyu'nda Yazlık evler arasında ve yol kenarında bulunur. Türbe kare şeklinde olup kesme taşlardan yapılmış eski ve tek katlı bir yapıdır. Türbenin ön tarafında yola bakan kısmında demir parmaklıklı ve yere kadar uzanan bir pencere bulunmaktadır. Bu pencerenin üzerindeki kitabe H.758 tarihi ve eski yazı ile "Kaptanı Derya Ali Baba türbesi" diye yazılıdır. Kitabe dikdörtgen şeklinde olup, iki kenarında birer hilal ve ortasında bir daire içinde çapraz iki çıpa şekli mevcuttur. Kitabedeki bilgilere göre, burada yatan zatın bir denizci olduğu belirtilmekte ise de, Evliya Çelebi bu zattan "Alemdar Ali Baba" diye bahseder²⁹ . Bu

28 Çelebioğlu, Muhammediye, II, 603, beyit: 8974.

29 Evliya Çelebi, V-VI, 222.

türbeye çeşitli dilek ve sıkıntılardan kurtulmak için baş vurulur. Cuma günü ve Pazar günleri ziyaretçisi çoktur. Ziyaret esnasında dua okunur, duvarlara yazılar yazılır ve az da olsa mum bırakılır.

8- Kalender Baba

Kalender Baba mezarı, Gelibolu merkezinde santral caddesinden subay lojmanlarına çıkışta sağ tarafta köşede yüksekçe bir yerde etrafı demir parmaklıklar ile çevrilmiş durumdadır. Mezar bakımlıdır; mezarın yanında büyük bir su küpü vardır. Ayrıca bir su kabı daha dolu bir şekilde bulunmaktadır. Bunların yanı sıra süpürge ve takunya da mevcuttur. Mezarda Türk bayrağı sürekli asılıdır. Kalender Baba, Gelibolu'nun fethi sırasında Gazi Süleyman Paşa'ya yardımcı bulunmuş ve bir çok faydalar sağlamıştır. Sonraları da halk tarafından derviş olarak kabul edilmiştir. Mezarın kitabesinde bu zâtın ölüm tarihi olarak H. 787 yer almaktadır. Ancak tarihi kişilikleri ile ilgili kaynaklarda bilgi olmadığı için mezar taşındaki tarih de bir anlam ifade etmemektedir. Ziyaretçiler maddi ve manevi sıkıntıları için bu mezarı ziyaret ederler. Bu mezara adak olarak bayrak, süpürge gibi şeyler yanısıra pet şişeler ile su çokça bırakılır.

9- Piri Baba

Piri Baba mezarı Gelibolu ilçe merkezinde Gazi Süleyman Paşa camisinin kible yönünde yolun karşı tarafında, küçük ve üçgen şeklinde bir bahçenin içindedir. Mezar belli olmamakla beraber bir anıt kitabe taşı yer alır. Kitabe taşı yukarıya doğru daralan bir sütun şeklindedir. Sütunun ön cephesinin üst tarafında Piri Baba, alt tarafında ise "Ey Türk, bu yiğitleri selamla. Gelibolu'nun fethinde bulunan ve canını devleti uğruna feda eden Piri Baba H. 787 (M. 1385)," diğer yüzünde ise "Gelibolu'yu kurtaran, canlarını veren Türk yiğitleri burada yatıyor. H 783 (M. 1381)" diye yazılıdır. Kitabenin ön ve arka yüzündeki tarihler çelişmektedir. Gelibolu'nun fethinde şehit olan askerlerin anısına bu anıtın dikildiği düşünülmekte ise de kitabenin yeni yazı ile yazılması bunun sonradan ilave edildiğini gösterir. Daha önceki kitabenin şöyle olduğu belirtilir³⁰. "Bu şehitler eyledi fi sebilillah gaza

Desti küffardan Geliboluyu eylediler reha

Din için canlarını feda kıldı oldu bunlar şehit

Bunları defn eylediler bu mahalle

Çün Hacı Halil Ağa vaaz eyledi.

Bilmeyen bilsin bunları, bunlara etsin dua

Bu nişanın vaazına budur diğer tarih olur

Bin yüz seksen dokuzda var oldu bina." H. 1189 (M. 1775).

Eski kitabedeki tarih ile yeni kitabedeki tarih çok farklıdır. Halkın önem verdiği bir mezar ziyareti olup maddi ve manevi sıkıntılar için ziyaret edilir, dua ve dileklerde bulunulur. Ziyaret esnasında mezara bir şey bırakılmaz ancak mezar taşı ve çevresi sık sık boyanır. Aslında Gelibolu'nun diğer ziyaretgahları da adak olarak, vatandaşlar tarafından zaman zaman koyu yeşile boyanır.

10- Alaattin Kalfa

Gelibolu ilçe merkezi Alaattin mahallesinde, şehir mezarlığı (Alaattin Kalfa mezarlığı) içinde bulunan bir ziyarettir. Bu zata istinaden ismi mahalle ve mezarlığa

30 İrdesel, 109.

verilmiştir. Evliya Çelebi, "Şeyh Alaattin Ziyareti" olarak ifade ettiği bu mezar ziyaretini, gönül ehlinin ziyaretgahı olarak da belirtir³¹. Mezarın baş tarafında bir ağaç bulunur. Bu mezar, ziyaretçiler tarafından temiz tutulur. Geçmişte çok yoğun ziyaretçisi olan bu mekanın günümüzde de ziyaretçisi çoktur. Bu mekan her türlü dileğin yanında özellikle çocuğu olmayan kadınların ziyaretgahıdır. Ziyaretçiler, çaput ve kağıttan küçük salıncaklar yaparak içine de bezlere sarılı bebekler koyarak mezarın yanındaki ağaca asıp dilekte bulunurlar.

11- Cahidi Sultan

Cahidi Sultan'ın türbesi Eceabat ilçesi Kilitbayı köyünde boğaza hakim bir tepenin üzerinde ve kendisinin ismini taşıyan caminin bitişiğinde yer alır. Bu türbe Gelibolu yarımadasında bulunduğu ve önemli bir ziyaretgah olduğu için burada bilgi vermeyi uygun gördük. Cahidi Sultan aslen Edirneli olup, gerçek adı Ahmet'tir. Doğum tarihi bilinmemekle beraber ölüm tarihi 1660 olarak belirtilir. Ancak 1658'de Kilitbayı'ı gezen Evliya Çelebinin bu zattan bahsetmemesi, bu tarihten önce vefat ettiğini gösterir. Kendisi tasavvuf ehlinden olduğu için kurduğu tarikat Cahidi ismi ile anılmıştır. Kendisine ait Divan'ın yanısıra Kitabü'n-Nasiha isiminde başka bir eseri bulunmaktadır³². Cahidi Sultanın aslen Edirneli olduğu ancak ne zaman ve ne sebeple Çanakkale'ye geldiği bilinmemekle beraber burada evlendiği belirtilir. Türbenin içinde eşi Kerime Hatunun, dış güney yönünde ise oğlunun mezarı bulunur.

Halı hazırda Cahidi Sultan türbesi, Çanakkale il merkezi dahil yöre halkının her türlü maddi ve manevi sıkıntılarında dolayı baş vurdukları bir mekandır. Ziyaretçisi hiç eksik olmaz. Ziyaret amaçları olarak; İşe girme, sınav kazanma, çocuk sahibi olma, aile huzurunu sağlama, bedensel rahatsızlıklardan kurtulma gibi dilekleri sıralayabiliriz. Ziyaretçiler, türbeye adak olarak en çok yasin okuma adağında ve kurban adağında bulunurlar. Ayrıca tespih, süpürge, yazma, mezar örtüsü ve namazlık gibi eşyaları da türbeye bırakırlar. Türbenin içinde mum izine rastlayamadık ancak dışarıda mum izi az da olsa görülmektedir. Cami görevlisi, günün her saatinde gelen ziyaretçilere yardımcı olmaktadır. Özellikle görevli, Yasin veya mevlit adakları olan ziyaretçilerin isteği üzerine para karşılığında okumaktadır. Türbe ve çevresi bakımlıdır. Kesilen kurbanlar çoğunlukla pişirilmeden dağıtılır. Yağmur duası da bu mekanda yapılır.

Bu zat ile ilgili bir çok keramet anlatılır. Menkıbelerden birinde; bu zatın Çanakkale'ye geçmek için tekneye yetişemediği bir gün, deniz üzerinden yürüyerek Çanakkale'ye geçtiği ve bu kerametini çok sık gösterdiği belirtilir.

12- Kaşıkçı Baba

Kilitbayı Köyünün içinde yolun hemen sağında etrafı taşlarla çevrili üstü açık bir mezar ziyaretidir. Kaşıkçı Dede'nin tarihi kişiliği bilinmemektedir. Ancak yöre halkı emiş bir kişi olarak ifade etmektedir. Bu mezar ziyaretinin önemli amacı konuşma zorluğu çeken çocukların konuşmasını sağlamaktır. Bunun için de ziyaretçiler, ziyaret esnasında mezarın üzerinde bulunan kaşıklardan birini çocuğun ağzına sürerler. Hatta bazıları konuşma sıkıntısı çeken çocuklara bu kaşıklarla yemek yedirmek suretiyle bu

31: Evliya Çelebi, V-VI, 222.

32: Eren, 8-9.

sıkıntılarında kurtulduklarına inanır ve bunun için evlerine kaşık götürürler. Buraya gelen ziyaretçiler, peşin adak olarak bir kaşık getirip mezarın toprağına saplıyor ve oradaki başka bir kaşığı kullanmak üzere alıyor. Mezarın üzerinde yüze yakın plastik, metal, tahta vb. olmak üzere kaşık görmek mümkündür. Ayrıca, Eceabat'ta Talibi İrşadi, Veli Baba, Kuzgun Baba, Arap Dede, Kılıçcızade, Gözcü Baba, Sakalı Baba gibi daha bir çok ziyaret yeri bulunmaktadır.

13- Çilehane (Kutsal Mağara)

Çilehaneler, bazen meskun bölgelerden biraz uzak, bazen kayalara oyulmuş olaraktan su kenarlarında veya dağlarda veyahut da bir mescidin veya bir tekkenin altında adeta mezarları hatırlatan hücrelerden ibarettir. Burada hakkında bilgi vereceğimiz Yazıcızade Mehmet Efendinin Çilehanesi, Gelibolu ilçe merkezinde fener altı denilen mevkide dik ve büyükçe bir kayalığın altında bulunan küçük bir mağara oyuğundan ibarettir. Çilehanenin ön tarafında 200 m²lik etrafı duvar çevrili bahçe bulunmaktadır. Çilehane iki bölümden oluşmakla beraber toplam alanı 6 m² civarındadır. İlk bölme çok küçük olup sergili değildir. Ancak ikinci bölüm biraz daha büyük olup seccade serilidir ve küçük bir penceresi vardır. Çilehane zaman zaman onarılıp boyanmaktadır. Burada iki ibrik ve tespihler bulunmaktadır. Bahçede ise su kuyusu bulunmaktadır. Eskiden olduğu gibi günümüzde de Gelibolu halkından ve dışardan gelen ziyaretçiler çilehanenin bahçesinde oturur, getirdikleri yiyecekleri hem yerler hem de dağıtırlar. Buraya Çilehane denilmesinin sebebi, Yazıcızade kardeşlerin burada zaman zaman inzivaya çekildiği yer olması sebebiyledir. Bazı kaynaklarda burası, Yazıcızade Mehmet Efendinin makamı olarak da ifade edilir.³³ Halkın ifadesine göre Yazıcızade Mehmet Efendi, meşhur eseri Kitab-ı Muhammediye'yi burada inzivada iken yedi yılda tamamlamıştır. Nitekim Mehmedi Bican, Muhammediye adlı eserinde, burada inzivaya çekildiğini "Meğer günlerden bir gün emr-i takdir oturmuştum Gelibolu'da sırı..." beyitleri ile ifade etmiştir³⁴.

Çilehane'yi ziyarete gelen kişiler duvarlara dilek ifade eden yazılar yazarlar ve para bırakırlar. Çilehanenin ilk bölümünde duvarın dibinde ve küçük bir oyukta çokça metal para bulunmaktadır. Bazı ziyaretçiler duvarlardaki aralıklara para sıkıştırırlar veya yapıştırırlar. Dilek sahiplerinin yoğun olarak yaptıkları uygulamalar: Duvarlara dilek ifade eden yazılar yazmak, taş ve metal para yapıştırmaktır. Bu mekanın ikinci bölümüne geçişte bulunan kapının üstü ve çevresi taş yapıştırmak için özellikle kullanılır. Bazı ziyaretçiler tespih, süpürge, seccade ve ibrik bırakırlar. Çilehane'nin bulunduğu mekanda yer alan kuyunun suyu, ziyaretçiler tarafından her derde deva olarak görülür ve şifa maksadıyla kullanılır.

14- Kutsal Kaya

Gelibolu ilçe merkezinde Çilehanenin bulunduğu mekanın karşısından deniz sahilinde yapı kalıntısı görünümünde olan büyükçe bir kayadan ibaret olan ziyaretçi. Kaya, yaklaşık 4 m² civarında bir alana sahiptir. Bu taşın, denizin içinde kalmış bir mescit kalıntısı olduğu da anlatılmaktadır. Kaya, kıyıda beş metre kadar suyun içindedir ve etrafı suyla çevrilidir. Geliboluda yaşayan Saim Uçar; daha önce kayalığın

33 Evliya Çelebi, V-VI, 222.

34 Çelebioğlu, **Muhammediye II**, 4, Beyit: 32-34, 2051, 2665.

üzerinde duvar kalıntısı gibi bir yükselti ve ortasında bir delik olduğunu ve hıdrellez gününde, dilek sahiplerinin dileklerini ifade eden yazıları bu kayanın üzerinden ve o delikten denize atıldıklarını söyledi. Diğer zamanlarda da çocuğu olmayan kadınlar ve hastaların şifa amacıyla bu delikten geçtiklerini anlattı. Ancak birkaç yıl önce ilçede görevli bir yetkilinin emriyle taşın üzerindeki delikli kısmın tamamen tahrip edildiğini ve buna kendisinin de şahit olduğunu belirtti. Günümüzde taşın kenarlarındaki duvar izleri bellidir ve özellikle hıdrellez günü sabahtan itibaren gün boyunca (6 Mayıs) gençler kayık ile taş'a yaklaşıp üzerine çıkarak, dilek yazılı kağıtları buradan dilek tutarak suya atmaktadırlar. Hıdrellez günü sabahtan itibaren deniz sahilinin bu kesiminde dilek tutmak için çok kalabalık birikmekte ve gece yarısına kadar da buradan dilekler yazılıp denize atılmaktadır. Taşın üzerine çıkma imkanı bulamayan dilek sahipleri kıyıda, taşın bulunduğu hizadan deniz sularına dileklerini ifade eden kağıtları atarlar.

Bu kutsal mekanların dışında Gelibolu merkezde Fransız mezarlığının hemen altında Saruca Paşa türbesi, Yine merkez Hamzakoy'da Sinan Paşa türbesi Bolayır kasabasında Gazi Süleyman Paşa türbesi Osmanlı mimarisi ile yapılmış kubbe örtülü önemli türbelerdir. Ancak bu türbeler kutsal mekan anlayışı çerçevesinde pek ziyaret edilmemektedir. Yine Mezar ziyaretleri olarak ilçe merkezinde Fransız mezarlığının olduğu sırada, yolun sağ kaldırımında, etrafı taşlarla belirlenmiş Öksüz Baba mezarı, Namazgaha varmadan yolun kenarında etrafı duvarla çevrilmiş Kalafat Mehmet Paşa'nın mezarı bulunmakta ve burada mum izleri de görülmektedir. Ayrıca Karainbeyli köyünde bir tepenin üzerinde Ece Bey'in mezarı bulunmaktadır. Bütün bu mekanların dışında Gelibolu yanmadası Kabatepe şehitliğinde her yıl Ağustos ayının ilk haftası Pazar günü İl ve ilçe belediyelerinin organizasyonu ile, binlerce insan bir araya gelir. Burada yöre halkının organizasyonu ile kesilen kurbanların etlerinden etli pilav pişirilip dağıtılır, mevlit ve duâlar okunarak Çanak kale şehitleri anılır.

DEĞERLENDİRME

Gelibolu yöresinde bulunan ziyaret mekanları tarihi ve yapısal açıdan incelendiğinde bir kısmının üstünde türbe vardır ki bunların tamamı Osmanlı mimarisine uygun olarak yapılmış üstü kubbe ile örtülmüş yapılardır. (Şerbetçi Baba, Hallacı Mansur, Cahidi Sultan, Emir Ali Baba...) Diğer bir kısmı ise mimari özellik taşımayıp, çevrenin şartlarına göre inşa edilmiş mezar yapılardır (Ahmedi Bican Zeynel Arab, Kalender Baba, Piri Baba, Alaattin Kalfa). Ancak Yazıcızade Mehmed Efendinin türbesi tarihi bir yapı olmasına rağmen üstü açıktır. Bayraklı Baba türbesinin etrafı demir parmaklıklar ile kafes şeklinde yapılmış ve çevresi açık olmasına rağmen demirlere asılan bayraklarla türbe tamamen örtülmüş durumdadır. Bu türbe-lerden Bayraklı Baba'da üç mezar, Cahidi Sultan ve Hallacı Mansur türbesinde ikişer mezar, diğerlerinde ise birer mezar bulunmaktadır. Mezar ve türbe olarak tespit ettiğimiz yatırların tamamı erkektir, ancak bazılarının yanında eşinin mezarı olduğu belirtilir.

Gelibolu'da dilek amacıyla ziyaret edilen mezar ve türbelerde yatan zatların bir kısmının tarihi şahsiyetleri bilinmektedir. Ahmedi Bican, Mehmedi Bican, Hallacı Mansur, Cahidi Sultan, Emir Ali Baba...). Diğer bir kısmı ile ilgili bilgiler rivayetlere dayanır. Tarihi veya menkıbevi şahsiyetleri hakkında bilgi sahibi olduğumuz yatırların bir kısmı Hicaz menşeli (Zeynel Arab, Hallacı Mansur), bir kısmı da asker olup Gelibo-

lu'nun fethine katılmış ve şehit düşmüşlerdir. Bu yatırların bir kısmının veli oldukları ve tasavvuf ehli olduğu inancı hakimdir.

Ziyaret Amaçları

Sebepleri açısından ziyaret fenomeni başlıca iki noktada yoğunlaşır:

Manevi maksatla ziyaret: Kutsal yerleri ziyaret edenlerin bir kısmı maddi amaçlı olmayıp, sadece orada dua etmek, Allah'a yalvararak manevi bir haz ve feyiz alma amacını taşır. Bu ziyaretçiler, sadece üç ihlas bir fatiha okuyup sevabını orada yatan zatın ruhuna bağışlar, ziyaret yerinden ve yatırdan hiçbir şey talep etmeyip taleplerini sadece Allah'tan beklerler.

Maddi menfaat temini için kutsal yerleri ziyaret: Ziyarette bulunanlar aslında ziyaret yerinden direkt olarak maddi bir şey istememektedirler. Esas istekleri Allah'tandır. Ancak ziyaret ettikleri yeri adeta isteğin kabulü için bir vasıta olarak kullanırlar. Fakat bazı durumlarda ziyaret mahalli veya yatır, birinci plana dahi çıkarak her şeyi, onun sağlayabileceği gibi bir durum ortaya çıkar. İşte bu noktada çaput, bez bağlama, dilek taşları yapıştırma, mum yakma, kurban kesme, su içme ve benzeri bir takım uygulamalar ortaya çıkar. Bu tür ziyaretlere daha çok kadınların ilgi gösterdiği gerçeği toplumumuzun sosyal yapısından kaynaklanır. Çünkü toplumda aile fertlerinin sıkıntılarını, kadın daha çok problem edinmekte ve çözüm yolları için çare aramaktadır. Söz konusu ziyaret amaçlarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Hastalıklardan şifa bulmak: Pek çok kişi kutsal yerleri bir takım hastalıklardan kurtulmak amacıyla ziyaret eder. Genel olarak bütün hastalıklardan kurtulma çareleri için bu mekanlara baş vurulur.

2- Çocuk sahibi olmak veya çocuğu yaşamayanların çocuğunun yaşaması için ziyaret ettikleri yerler: Çocuk sahibi olmak isteyen kadınların birinci derecede baş vurdukları şey, türbe vb. ziyaret yerlerine gitmektir. Eğer bu ziyaretlerden gerekli yardımı sağlayamazsa halk sağaltmacılığına baş vuruyorlar³⁵.

3- Yağmur duası yapmak için: Kutsal mekan anlayışı çerçevesinde ziyaret edilen yerlerin çoğunluğunda yağmur duası yapılır.

4- Dileğinin gerçekleşmesi talebi ile adakta bulunmak için: Gelibolu yöresinde bulunan ziyaret yerlerinin büyük bir kısmında çeşitli adaklar adanır.

5- Evde kalmış kızların kısmetinin açılması için: Bunun için de araştırma alanımızda bazı yatırlar ziyaret edilir.

6- Trafik kazaları ve benzeri kazalardan emin olmak için: Bazı kimseler bir yolculuğa çıkmadan önce türbeleri ve tekkeleri ziyaret ederek kaza ve beladan uzak kalmak ve sağ selim evlerine geri dönebilmek için dua ederler.

7- Yatırın tavsiyesini almak için: Bazı kimseler yatırın tavsiyesini almak için türbe de yatarlar. Yatır, rüyalarına girdiği insanlara tavsiyelerde bulunur.

8- Ev, araba, servet sahip olmak ve iş bulmak maksadıyla ziyaret yapılır.

10- Öğrencilerin sınavlarında başarılı olması için.

11- Aile huzurunu sağlamak için.

35 Çocuk sahibi olmak maksadıyla uygulanan halk sağaltmacılığı için bkz: S. Veyis Örnek, **Geleneksel Kültürümüzde Çocuk**, Ankara 1979, s.28-41.

Yukarıda geniş bir şekilde ifade ettiğimiz ziyaret yerleri çeşitli sebeplerle insanların dikkatlerini cezp ettikleri gibi, bazı durumlarda da insanların bu mekanlardaki davranış ve ilişkilerine bazı ölçüler ve yasaklar koymaktadırlar. Bu ilişkilerdeki sınırlama ve yasaklara riayet etmeyen ve saygısızlık yapanlar çeşitli cezalara maruz kalırlar. Araştırma alanımızda Ahmedî Bican'ın türbesi ve oradaki şehitlik 1961'de yıkılmaya çalışılırken önce iş makineleri arıza yapmış daha sonra ısrar edilerek yıktırılmıştır. Bunun üzerine yıktırılan kişi çarpılmış ve felç olmuştur.

Ziyaret Usul ve Adabı

Araştırma alanımızdaki türbe, mezar vb. ziyaretlerin bir kısmında genel usul ve adap kuralları geçerlidir. Buna göre ziyaretçi, kendisine çeki düzen verir, bayanlar başlarına örtü alırlar, dualar okuyarak o mekana teslimiyetçi bir psikoloji ile yaklaşır ve önce dışarıda, türbedeki zatın ruhu için fatiha okur sonra türbeye girip saygı gösterir, dilek ve istekler sıralanır ve bazan da bu istekler yazıya dökülür. Bazen de mum yakmak, dilek taşı yapıştırmak şeklinde kendinin gösterir. Ziyaretçiler, bu mekana getirdikleri yiyecekleri dağıtırlar ve kendileri de yerler. Kurban ile beraber gelen ziyaretçiler, bu mekanlarda bazı pratikleri yaptıktan sonra hemen kurbanı keserler ve yemek hazırlayıp ikramda bulunurlar. Mezarın üzerine örtü veya seccade bırakmak da yaygındır. Bırakılan örtülerde hakim renk yeşildir. Burada gerek Hz. Peygamberin gerekse Dört Halifenin, bu rengi çok kullanmalarının önemli rol oynadığı kanaatindeyiz.

Ziyaret Fenomeni ve Kerametler

Kerametler, ziyaret fenomenini ön plana çıkarır ve insanlar arasında yaygınlaşmasında önemli rol oynar. Kerametlerin yayılmasında türbe çevresinde ikamet eden insanların ve türbedarların payı büyüktür. Tabii ki çevrede anlatılan menkıbeler, bu haleti ruhiyeye sahip kişiler için psikolojik yönden ana güdüleyici olabilir. Türbedarlar çoğu zaman ziyaretçileri inandırma çabası içerisine girerler. Burada ziyaret fenomeninin ortaya çıkışı ve gelişiminin, çevrenin sosyo-kültürel yapısı ile yakından ilgili olduğunu söyleyebiliriz. İnsanları ziyaret mahallerine çeken şey, üstün gücü kendisinde barındırdığına inanılan bu yerlerin ihtiyaçlara cevap vereceği düşüncesidir. Bunun için de öncelikle kerametlerden oluşan geniş bir halk rivayeti oluşur. Orada meydana gelmiş pek çok efsanevi olay, dilden dile dolaşarak o yer hakkında halk arasında kutsal fikrinin oluşması sağlanır. Üstün gücü olduğu kabul edilen bu yerler hakkında sonraları yeni yeni rivayetler ortaya çıkar. Bunlara ilave olarak o ziyaret yerlerine gelen kişilerin aldığı sonuçlar; yani hastaların iyileşmesi, çocuğu olmayanların çocuk sahibi olması, evlenememişlerin kısmetinin açılması, yağmur yağması gibi gelişmeler, ziyaret mahallerine cazibe kazandırmaktadır. Başlangıçta az görülen ziyaretler zamanla, keramet ve yardım görme motiflerinin yaygınlığı oranında artış gösterir. Tabii ziyaretlerin artışı ile beraber kerametlerin sayısında anlatılma oranında da doğal bir artış söz konusu olur. Bu kerametler, Gelibolu yöresindeki ziyaretler için daha çok şu noktalarda yoğunlaşır.

Bazı yatırlar rüyaya girerek gelecekte haber verirler (Hallacı Mansur, Bayraklı Baba). Bazı yatırlar da meydana gelen savaşlara katılırlar. Yöre halkı, burada bulunan bazı yatırların savaşlarda mücadeleye katıldıklarına inanırlar. Özellikle Bayraklı

Baba ve Hallacı Mansur gibi bazı yatırların Kıbrıs savaşına katıldıkları ve savaş süresince türbelerinin kapılarının açılmasına müsaade etmedikleri anlatılır. Bir başka konu da hastaları iyileştirme motifidir. Halk, Gelibolu yöresinde ki ziyaret mekanlarının tamamına maddi ve psikolojik rahatsızlıkları için baş vurur.

Bir çok yatır sağlığında çok az bir yiyecek ile bir orduyu doyurma kerameti göstermiştir. Şerbetçi Baba burada, küpündeki şerbeti sürekli gelen geçen halka dağıtmaktadır. Hatta buradan geçen ordulara da yemek ve şerbet ikramında bulunmuş az olan yemek ve şerbeti ile herkesi doyurmuştur.

Mezarların üzerinde bulunan yapılar, şehir imar planları çerçevesinde zaman zaman yıkılmak istenir. Ancak yatır keramet göstererek yapısını korur ve böylece kimse o yapıya dokunamaz. Yıkıma gelenler çarpılır, araçları bozulur. (Ahmedi Bican, Zeynel Arap, Alaattin Kalfa, Emir Ali Baba, Kalender Baba, ...)

Bazı yatırlar özellikle geceleri çevredeki insanlara görünürler. (Bayraklı Baba, Hallacı Mansur, Ahmedi Bican). Hatta Bayraklı Babanın askerleri ile gece tepede devriye gezdiği anlatılır. Yine Hallacı Mansur'un yorgun olan askerlere yardım ettiği ve onların yerine nöbet tuttuğu ve ağaçların yere kadar eğilerek kendisine selam verdikleri anlatılır. Ağaçların secde etme motifi Kur'anı Kerimde "... ağaç da secde eder" şeklinde yer alır³⁶. Mevlana ile ilgili bir menkıbede de hangi ağaca rastlarsa, kendisini selamladığı anlatılmaktadır³⁷. Bazan kendileri görünmez fakat kapılarının açılıp kapanma sesleri, musluklardan akan suların sınıtları duyulur. Namaz kılma olayına bağlı olarak, bazı türbelere ibrik ve su konulmakta, havlu asılmakta, bunlarla yatırların abdest alıp namaz kılacaklarına inanılmaktadır (Çilehane, Mehmed-i Bican, Hallacı Mansur). Tarikat mensubu ziyaretçiler, yatırın sandukasının üzerine özel olarak yeşil ve mavi seccade örtterek, ahrette şeyhi ile beraber olacaklarına inanırlar. Bu tür ziyaretlerde manevi menfaat ön plandadır.

Sonuç olarak Ziyaret yerlerinin, Türk toplumunun yaşadığı her coğrafya da önemli bir fonksiyon icra ettiğini söyleyebiliriz. Kültür tarihi açısından önemli malzeme olarak karşımıza çıkan kutsal değerler, insanların sıkıntı ve ümitsizlik durumlarında derman ve ümit kapısı olarak vazgeçilmez öneme sahiptir. Ayrıca bu tür kültürel değerler, o coğrafyanın vatan olma özelliğini tescil eder. Gerçekten Gelibolu stratejik açıdan önemli bir noktada olması hasebiyle tarihte bir çok kez mücadelelere sahne olmuştur. Türk milleti Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi bu coğrafyada da asil ve onurlu mücadele vermiştir. Bu sebeple araştırma alanımızda mevcut olan ziyaret yerlerinin çoğunluğunu şehit türbe veya mezarları oluşturmaktadır. Bizim insanımız da yıllardan beri bu vatanın her karışına kanını akıtarak vatan olmasını sağlayan ecdadına karşı son derece saygılı davranarak, onların hatırasını yaşatmak için gayretlerini sürdürmektedir. Yöre insanı tarafından bu zatların manevi makamları olan mezarlarına ilgi ve bakım yapılır ve hemen her yıl bu şehit mezarları koyu yeşile boyanır. Yine mezar ve türbelerin çoğunda Türk bayrağı sürekli dalgalanır.

36 Rahman Suresi: 6.

37 Ahmet Eflaki, **Ariflerin Menkıbeleri, I**, (nşr: Tahsin Yazıcı), İstanbul 1995, 526